

Els Ermengol

[MO] Marçà Orígens, juny de 2025. J. Andreu Ginesta Benages.

El nostre poble, després de la caiguda de Siurana el 1153, va ser donat en *feu* a Guillem de Castellvell el 1174. Més tard, el 1242 per raons de matrimoni i disposicions reials, Marçà va formar part de la baronia d'Entença. I el 1324 tota la baronia es va incloure en l'acabat de crear comtat de les Muntanyes de Prades.

Però el castell i terme de Marçà va haver-hi alguns moments que es van separar, per motius diferents, de la resta de llocs que formaven el comtat. Aquest n'és un:

El quatre de novembre de 1405, a l'abadia de Móra, el cavaller Guillem Ermengol prestà jurament de fidelitat al comte Joan de Prades com a nou *castlà* de la vila de Marçà.

El trenta-u de març de 1429, ajuntats ja amb el comtat de Cardona, els comtes de les Muntanyes de Prades, pels seus bons serveis, prometeren a Guillem Ermengol el *foriscapi*, i el 1432, a més a més, la comtessa li cedí en *alou* el lloc de Marçà, i uns anys més tard encara hi afegiren el *mer i mixt imperi* sobre la vila.

En un document de 1858, en un plet entre el Montagut i els veïns de les hortes, en què es discuteix el dret a fer servir l'aigua sobrerera del molí del Montagut (el de la Pallissa), s'esmenta que aquest dret sobre les aigües ja s'havia establert el 1423 en temps de Guillem Ermengol. Aquesta menció situa l'existència del molí molt abans que el posseïssin no solament els Montagut sinó també els anteriors propietaris, els Pedret.

Però al mes de novembre de 1437 va morir Guillem Ermengol. Com que el seu fill i hereu és menor, els comtes de les Muntanyes de Prades van presentar un plet per a recuperar la senyoria de Marçà.

El procés va durar deu anys i en 1447 es dictà sentència confirmant que les cessions fetes al seu dia al castlà eren vàlides, per tant, la senyoria de Marçà passava a mans de l'hereu de Guillem Ermengol, anomenat Joan de Caramany, àlies Ermengol.

I un any més tard, el novembre de 1448 pogueren aixecar les *forques de la vila*. Per a celebrar-ho és feu un acte a Marçà, a la partida del Collet del Domenge, en un lloc prop del castell anomenat la Gerra del Castell.

Els Ermengol, per tant, mantenien l'alou i tota la jurisdicció sobre el nostre poble.

Però els comtes de Prades van continuar insistint davant del rei Ferran II. Aquest el 1481 va manar a l'Infant Enric, com a lloctinent general, que valorés el terme i vila de Marçà. Es

va encomanar la valoració a dues persones i el valor resultant de la taxació, el comte de Prades, l'hauria de pagar forçosament als Ermengol.

El preu final acordat fou de 25.000 sous barcelonesos que s'haurien de satisfer en tres anyades. Es devien retardar els pagaments perquè Joan Caramany no va signar la venda fins al dos de febrer de 1490.

Mesos després, al nou de juny, el comte Joan Ramon Folc convocà la gent de Marçà a l'església per a comunicar-los la nova senyoria. En el seu lloc va anar-hi *mossèn* Joan de Mont-ros que va dir als marçanencs que venia a prendre possessió en nom del comte. Aquest havia comprat el lloc, amb totes les seves pertinences i tota la jurisdicció mer i mixt imperi, Joan i Ponç Caramany, pare i fill coneguts per Ermengol.

El cavaller Mont-ros va comunicar i recordar als vilatans que el poder del comte s'estenia sobre les jurisdiccions, les persones, molins, tavernes, forns de pa, carnisseries, pastures..., i a tots els racons del terme: muntanyes, planes, rius, boscos, conreus..., i a tots els seus drets i pertinences..., i els recordava el deute de pagar censals i altres impostos. És a dir, era l'amo de tot i de tots.

Llavors es va fer l'acte d'homenatge i jurament de fidelitat conforme als costums del lloc. Era l'anomenat *ore et manibus*, el vassall es posava de genolls davant del seu senyor, ajuntava les mans com en actitud de pregària i les col·locava dins les mans del senyor. Aquest gest era acompanyat d'un jurament verbal.

Així es va fer a Marçà. En primer lloc, el batlle Joan Rocamora i els dos jurats, Pere Bargalló i Gabriel Perulles. Després la resta de caps de família que hi havia al poble: Jaume Rocamora, Francesc Rocamora, Jaume Piqué, Pere Peyrona, Pere Rocamora, Pere Espelta, Joan Borràs, Joan Forner, Guillem Pinyol, Joan Bargalló, Pere Domènech, Gabriel Piqué, Joan Perpinyà, Joan Borràs, Guillem Rocamora i Bernat Espluga.

Marçà tornava a pertànyer al comtat de Cardona, al comtat de les Muntanyes de Prades i a la baronia d'Entença.

Anotacions

La donació en feu era el domini útil, però no la possessió real, el vassall a canvi devia lleialtat al senyor, especialment ajut militar.

El castlà era un representant del senyor, una mena de governador: defensava el lloc, administrava justícia, recaptava impostos, etc.

El foriscapi era una compensació, en cas de venda del castell a un tercer, el castlà rebria una part del preu pel traspàs, en aquest cas es va pactar un terç.

L'Alou era una propietat lliure no sotmesa al vassallatge del senyor feudal, tot i que a la pràctica aquest dret alodial moltes vegades no es complia.

És el poder judicial sobre el lloc, el mer imperi és l'alta jurisdicció, delictes greus: assassinats, robatoris, execucions. El mixt imperi és sobre conflictes civils menors: litigis, plets, multes, etc.

Aixecar les forques de la vila significava que al poble se li atorgava el dret de jutjar i executar criminals, era, doncs, un símbol d'autonomia i poder jurisdiccional.

Mossèn era un tractament que es donava als cavallers, burgesos i determinats ciutadans d'alt rang.

Referències

El Comtat de Prades i la Baronia d'Entença. Ezequiel Gort Juanpere.

Arxiu Josep Tarradellas de Poblet.

Arxiu de la Corona d'Aragó.

Fons de particulars de Marçà Orígens.

www.marçaorigens.cat